

Briselē, 6.11.2013
COM(2013) 762 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Kā īstenot energoefektivitātes direktīvu – Komisijas norādījumi

{SWD(2013) 445 final}
{SWD(2013) 446 final}
{SWD(2013) 447 final}
{SWD(2013) 448 final}
{SWD(2013) 449 final}
{SWD(2013) 450 final}
{SWD(2013) 451 final}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Kā īstenot energoefektivitātes direktīvu – Komisijas norādījumi

1. IEVADS

Eiropa nevar atļauties enerģijas izšķērdēšanu. ES jau ilgu laiku ir bijis mērķis panākt energoefektīvas Eiropas izveidi, un ES valstu un valdību vadītāji ir atkārtoti to atbalstījuši.

Eiropadome 2007. gadā izvirzīja ambiciozus mērķus enerģijas un klimata pārmaiņu jomā, kas jāsasniedz līdz 2020. gadam, proti, samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju par 20 %, palielināt atjaunojamo energoresursu īpatsvaru līdz 20 % un panākt to, ka energoefektivitātes līmenis paaugstinās par 20 %¹.

Šie mērķi tika atkārtoti apstiprināti stratēģijā "Eiropa 2020"², kuras īstenošanā piedalās Eiropas Savienības iestādes, dalībvalstis un sociālie partneri, un visas minētās puses palīdz ES veikt "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanai vajadzīgās darbības.

Prognozes, kas tika izteiktas 2010. gadā³, liecināja, ka ES nerasniegs 2020. gadam noteikto energoefektivitātes mērķi un ka tādēļ būtu nepieciešams ieviest jaunus pasākumus Eiropas un valstu līmenī. Risinot šo problēmu, Komisija 2011. gadā nāca klajā ar energoefektivitātes direktīvas priekšlikumu. Priekšlikums tika izstrādāts, ievērojot dažādās — jo īpaši ēku energoefektivitātes, energoefektivitātes pakalpojumu un koģenerācijas — jomās gūto pieredzi. Šīm jomām ir viens kopsaucējs, proti, tajās joprojām ir atrodamas iespējas ievērojami paaugstināt energoefektivitāti, tādēļ priekšlikumā paredzētās rīcības pamatā bija apsvērums, ka lielāko daļu vajadzīgā enerģijas ietaupījuma var panākt ar energoefektivitātes uzlabojumu palīdzību (t. i., tādā pašā apjomā veiktai saimnieciskajai darbībai vai sniegtajiem pakalpojumiem patērējot mazāk enerģijas). Priekšlikuma vispārējais mērķis bija sniegt būtisku ieguldījumu, lai sasniegtu ES energoefektivitātes mērķi līdz 2020. gadam, un izveidot kopīgu sistēmu energoefektivitātes veicināšanai Savienībā pēc 2020. gada. Abi likumdevēji 2012. gada 25. oktobrī visbeidzot apstiprināja minēto priekšlikumu, pieņemot energoefektivitātes direktīvu — 2012/27/ES⁴.

2. ENERGOEFEKTIVITĀTES DIREKTĪVA

Energoefektivitātes direktīva (turpmāk "ED") tika publicēta *Oficiālajā Vēstnesī* 2012. gada 14. novembrī, un tā stājās spēkā 2012. gada 4. decembrī. Dalībvalstīm tā būs jātransponē līdz 2014. gada 5. jūnijam (izņemot dažus tās noteikumus, kuriem paredzēts cits transponēšanas termiņš⁵).

ED piedāvāti juridiski saistoši pasākumi, lai pastiprinātu dalībvalstu centienus efektīvāk izmantot enerģiju visos energoapgādes ķēdes posmos, proti, no enerģijas pārveides un sadales līdz galapatēriņam. Turpmākajā tekstā ir īsi izklāstītas šīs direktīvas vissvarīgākās prasības, kas attiecas uz enerģētikas politiku nākotnē.

¹ Šis mērķis, atšķirībā no abiem pārējiem mērķiem, nav iestrādāts juridiski saistošā instrumentā.

² COM(2010) 2020 galīgā redakcija.

³ Energoefektivitātes plāna ietekmes izvērtējums (SEC/2011/277).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK (par ekodizaina prasību noteikšanu ar enerģiju saistītiem ražojumiem) un 2010/30/ES (par ražojumu etiķetēm un standarta informāciju) un atceļ Direktīvas 2004/8/EK (par koģenerācijas veicināšanu) un 2006/32/EK (par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem).

⁵ Skatīt 28. panta 1. punktu.

Pirmkārt, stiprinot politisko apņemšanos, ko dalībvalstis apliecinājušas stratēģijā "Eiropa 2020", tieši ED pirmo reizi ir skaidri definēts un skaitļos noteikts ES energoefektivitātes mērķis, proti, *"enerģijas patēriņš Savienībā 2020. gadā nevar būt lielāks kā 1 474 Mtoe⁶ primārās enerģijas vai 1 078 Mtoe galapatēriņa enerģijas"*⁷. Ņemot vērā Horvātijas pievienošanos, kas notika 2013. gada 1. jūlijā, šie mērķi ir koriģēti tā, ka minētais patēriņš "nevar būt lielāks kā 1 483 Mtoe primārās enerģijas vai 1 086 Mtoe galapatēriņa enerģijas".

Pilnīgai un pienācīgai ED īstenošanai būs svarīga loma, tiecoties sasniegt ES 20 % energoefektivitātes mērķi līdz 2020. gadam, kas savukārt tiks iekļauts Klimata un enerģētikas politikas satvarā 2030. gadam, kā izklāstīts Zaļajā grāmatā COM(2013) 169 *final*. Izvērtējumu par progresu, kas panākts, tiecoties sasniegt indikatīvos valsts energoefektivitātes mērķus, ko dalībvalstis noteikušas saskaņā ar ED 3. pantu, ņems vērā, apspriežot līdz 2030. gadam sasniedzamo mērķu veidus un līmeni.

ED arī paredz, ka dalībvalstīm jānosaka indikatīvie valsts energoefektivitātes mērķi 2020. gadam, kuru pamatā var būt dažādi indikatori (primārās enerģijas patēriņš vai enerģijas galapatēriņš, primārās enerģijas ietaupījums vai gala enerģijas ietaupījums, vai arī energointensitāte). Dalībvalstīm līdz 2013. gada 30. aprīlim kā daļa no valsts reformu programmām vai atsevišķā paziņojumā bija jāpaziņo Komisijai gan šie mērķi, gan tas, kā šie mērķi atspoguļosies primārās enerģijas patēriņā vai enerģijas galapatēriņā 2020. gadā⁸.

Šī informācija tika iekļauta Eiropas pusgada procesā⁹, un to izvērtē, lai noteiktu, vai ir iespējams sasniegt ES kopējo mērķi līdz 2020. gadam un kādā mērā šie individuālie pasākumi dod ieguldījumu kopējā mērķa sasniegšanā. Visas dalībvalstis ir paziņojušas indikatīvos valsts mērķus, lai gan divas dalībvalstis paziņošanu vēl nav veikušas direktīvā noteiktajā veidā. Indikatīvo valsts energoefektivitātes mērķu kopums liecina, ka dalībvalstis ES kopējā mērķa sasniegšanai vajadzīgā 20 % ietaupījuma vietā līdz 2020. gadam spēs sasniegt tikai 16,4 % primārās enerģijas ietaupījuma un 17,7 % gala enerģijas ietaupījuma¹⁰. Lai izdarītu ticamākus secinājumus, vispirms tomēr būs padziļināti jāizvērtē dalībvalstu mērķi, enerģētikas modeļu rezultāti un tie politikas instrumenti, kurus šobrīd vēl tikai izstrādā. Saskaņā ar ED 3. panta 2. punktu un 24. panta 7. punktu Komisijai līdz 2014. gada 30. jūnijam jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei izvērtējums par progresu, kas panākts, tiecoties sasniegt 2020. gadam noteikto energoefektivitātes mērķi.

Direktīvā turklāt paredzēts, ka katrai dalībvalstij līdz 2014. gada 30. aprīlim jāizstrādā un jāpublicē ēku renovācijas ilgtermiņa stratēģija, kas ir izšķirošas nozīmes pienākums, jo gandrīz 40 % enerģijas galapatēriņa attiecināmi uz mājokļiem, publiskā un privātā sektora biroju telpām, veikaliem un citām ēkām. Publiskā sektora ēkās ir jārada piemērs — katru gadu būtu jārenovē 3 % ēku, kuras izmanto centrālās valdības un kuras ir to īpašumā, lai sasniegtu līmeni, ko dalībvalsts ir noteikusi atbilstīgi ēku energoefektivitātes direktīvai¹¹. Arī ED noteikumos par publisko iepirkumu ir atzīta publiskā sektora vadošā loma, paredzot, ka

⁶ Miljonos tonnu naftas ekvivalenta.

⁷ Skaitļi ir atjaunināti, lai ņemtu vērā Horvātijas pievienošanos ES, kas notika 2013. gada 1. jūlijā.

⁸ Valsts mērķu sarakstu un novērtējumu lūdzu skatīt Komisijas paziņojumā (COM(2013) xxx *final*) par kopumā gūtajiem panākumiem ES energoefektivitātes mērķu sasniegšanā.

⁹ Jo īpaši COM(2013) 350 *final* un tematiskajā dokumentu kopumā "EIROPAS MĒRĶI 2020. GADAM — klimata pārmaiņas un enerģētika".

¹⁰ Tā kā divas dalībvalstis (Slovēnija un Horvātija) nav iesniegušas informāciju par to, kā šo valstu mērķi materializēsies primārās enerģijas ietaupījumā vai gala enerģijas ietaupījumā 2020. gadā, aprēķinos tika izmantoti senāki — 2010. gada — dati par enerģijas izmantošanu šajās valstīs (http://ec.europa.eu/energy/efficiency/eed/reporting_en.htm).

¹¹ Direktīvas 2010/31/ES 4. pants.

centrālajām valdībām noteiktos apstākļos ir jāiegādājas tikai tādi ražojumi, pakalpojumi un ēkas, kuriem ir augsts energoefektivitātes līmenis.

Dalībvalstīm ir jānodrošina, ka noteikts enerģijas ietaupījuma apjoms laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam tiek īstenots galapatērētāju līmenī, izveidojot energoefektivitātes pienākuma shēmas vai piemērojot alternatīvus politikas pasākumus.

Apzinoties, cik ievērojamas ir iespējas panākt enerģijas ietaupījumu visu kategoriju un veidu uzņēmumos, visi uzņēmumi tiek mudināti veikt energoauditu, un visos uzņēmumos, kas nav MVU, tas ir jāveic vismaz ik pēc četriem gadiem. Dalībvalstīm ir jāizstrādā programmas, lai mudinātu MVU veikt energoauditus un uzlabotu mājāsaimniecību informētību par šādu auditu priekšrocībām. Ar energoauditu palīdzību tiek apzinātas enerģijas ietaupījumu iespējas, un tie kalpos arī kā pamats, lai attīstītu energopakalpojumu tirgu.

Kad patērētājam ir jāpieņem uz informāciju balstīts lēmums par energopiegādi un enerģijas izmantošanu, informācijai par enerģijas patēriņu ir izšķirīga nozīme. Tādēļ direktīvā ir ietvertas detalizēti izstrādātas prasības attiecībā uz galalietotāju patēriņa uzskaiti un rēķiniem.

Apmēram 30 % ES primārās enerģijas patēriņa notiek enerģētikas nozarē — galvenokārt enerģijas pārveidē elektroenerģijā un siltumenerģijā un tās sadalē. Tādēļ direktīvai ir šādi mērķi: maksimāli paaugstināt tīklu un infrastruktūras efektivitāti, sekmēt pieprasījuma reakciju un veicināt tās iespēju izmantošanu, kā arī veicināt augstas efektivitātes koģenerācijas un centralizētās siltumapgādes un dzesēšanas plašāku izmantošanu.

Energoefektivitāte ir viena no izmaksu ziņā izdevīgākajām metodēm, ko izmanto, lai paaugstinātu energoapgādes drošību un samazinātu siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņotāju emisiju. Ir būtiski jāuzlabo energoefektivitāte energosistēmā un sabiedrībā kopumā. Energoefektivitātes uzlabošana ir visu "Enerģētikas ceļvedī 2050" apskatīto dekarbonizācijas scenāriju prioritāte, un tāpēc arī šajā kontekstā galvenā uzmanība joprojām būtu jāvelta energoefektivitātei.

Analizējot galveno rādītāju tendences, var secināt, ka, īstenojot stingru energoefektivitātes politiku un pilnībā īstenojot ED, ES tomēr varētu sasniegt plānoto mērķi līdz 2020. gadam. Ja tas tiks sasniegts, ik gadu līdz 2020. gadam mājāsaimniecības un rūpniecības nozares Eiropā enerģijas izmaksās ietaupīs EUR 38 miljardus, enerģijas ražošanā un sadalē vajadzīgo investīciju apmērs saruks par EUR 6 miljardiem un ieguldījums mājokļu un biroju telpu uzlabošanā būs sasniedzis aptuveni EUR 24 miljardus, tā uzlabojot Eiropas rūpniecības nozaru konkurētspēju un sekmējot vietējo nodarbinātību.

3. KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTI, KAS IETVER DETALIZĒTAKUS NORĀDĪJUMUS PAR ED NOTEIKUMIEM

Lielākā daļa ED noteikumu ir jātransponē valsts tiesību aktos līdz 2014. gada 5. jūnijam. Politikas pasākumi, kurus plāno pieņemt atbilstīgi direktīvas 7. pantam, dalībvalstīm jānosūta Komisijai līdz 2013. gada 5. decembrim. Ja dalībvalsts izmanto alternatīvu pieeju saskaņā ar 5. panta 6. punktu un atbrīvojumu no 14. panta 5. punkta prasībām, par to jāpaziņo Komisijai līdz 2013. gada 31. decembrim.

Energoefektivitāti palīdz nodrošināt liels skaits maza mēroga darbību, tādēļ energoefektivitātes direktīvā ir ietverti kompleksi un detalizēti izstrādāti noteikumi, kuriem nereti ļoti lielā mērā ir tehnisks raksturs. Komisija velta savu uzmanību tam, lai direktīvas transponēšanas un efektīvas īstenošanas nolūkā strādātu ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm, un tādēļ tā ir sagatavojusi septiņus Komisijas dienestu darba dokumentus (*SWD*), kuros detalizēti paskaidrots Komisijas dienestu viedoklis par to, kā interpretēt un vislabāk piemērot atsevišķus direktīvas noteikumus. Šie Komisijas dienestu darba dokumenti neietekmē šīs direktīvas

tiesiskās sekas un neskar šīs direktīvas saistošu interpretāciju, ko sniedz Eiropas Savienības Tiesa. Šajos dokumentos apskatīti juridiski sarežģīti direktīvas aspekti, kuru transponēšana prasīs daudz pūļu un kuri nodrošina lielas iespējas ietekmēt energoefektivitāti. Tie attiecas uz ED 5.–11., 14. un 15. pantu, kas ietver noteikumus par centrālo valdību ēkām, publisko iepirkumu, energoefektivitātes pienākumu un alternatīvām, energoauditiem, patēriņa uzskaiti un rēķiniem, koģenerāciju, tīkliem un pieprasījuma reakciju. Jānorāda, ka ED paredz tikai minimālās prasības un ka saskaņā ar 1. panta 2. punktu dalībvalstis var ieviest stingrākus pasākumus, kas ir saderīgi ar Savienības tiesību aktiem.

Šis paziņojums būs pieejams kopā ar detalizēti izstrādātiem Komisijas dienestu darba dokumentiem, un turpmākajā tekstā ir sniegts galveno aspektu izklāsts.

Lai ED pilnīgi transponētu valsts tiesību aktos, ir vajadzīga plānošana ilgtermiņā, tādēļ Komisija publicē šo paziņojumu un tam pievienotos Komisijas dienestu darba dokumentus savlaicīgi pirms direktīvas transponēšanas termiņa.

3.1. Norādījumi par 5. pantu (centrālo valdību ēkas kā piemērs)

ED 5. pants nosaka, ka dalībvalstu centrālajām valdībām katru gadu jārenovē 3 % kopējās platības to īpašumā esošajās un izmantotajās ēkās, kas neatbilst Direktīvā 2010/31/ES paredzētajām minimālajām energoefektivitātes prasībām, lai izpildītu vismaz minimālās energoefektivitātes prasības, kuras attiecīgā dalībvalsts ir noteikusi, piemērojot minēto direktīvu. Dalībvalstīm līdz 2013. gada 31. decembrim ir jāsaprot un jāpublisko visu attiecīgo centrālās valdības ēku saraksts. Ja dalībvalsts renovē vairāk nekā 3 % centrālās valdības ēku kopējās platības, papildu platību var ieskaitīt jebkurā no trīs iepriekšējo vai trīs nākamo gadu pienākuma normām. Kā alternatīvu prasībai renovēt 3 % centrālās valdības ēku kopējās platības dalībvalstis var izvēlēties īstenot citus rentablus pasākumus, ar kuriem tiktu panākts tāds enerģijas ietaupījuma apjoms, kas ir vismaz līdzvērtīgs enerģijas ietaupījumam attiecīgās dalībvalsts centrālās valdības ēkās. Enerģijas ietaupījuma apjoms, kas jāpanāk, izmantojot alternatīvo pieeju, ir kumulatīvs, proti, dalībvalstīm ir pienākums panākt enerģijas ietaupījuma apjomu, summējot visus enerģijas ietaupījuma gada apjomus laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam neatkarīgi no katrā atsevišķā gadā panāktā ietaupījuma. Dalībvalstis vajadzīgā ietaupījuma apjoma noteikšanai var izmantot aplēses.

ED 2. panta 9. punktā noteiktajai "centrālās valdības" definīcijai ir izšķirīga nozīme, nosakot direktīvas 5. pantā paredzētā pienākuma darbības jomu. "Centrālā valdība" ir visas administratīvās pārvaldes iestādes, kuru kompetence aptver visu dalībvalsts teritoriju. Papildus šai definīcijai dalībvalstis var izmantot publiskā iepirkuma direktīvas¹² IV pielikumu, kurā ietverts visu dalībvalstu centrālo pārvaldes iestāžu saraksts, un "centrālās valdības" definīciju, kas ietverta norādījumos attiecībā uz Padomes Regulu (EK) Nr. 479/2009 par to, kā piemērot Protokolu par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru. Federālām valstīm ir jāņem vērā ED preambulas 17. apsvēruma pēdējais teikums.

Komisijas dienestu darba dokumentos par 5. pantu ir paredzēti kritēriji un norādes, ko varētu izmantot, nosakot, uz kurām ēkas attiecas pienākuma darbības joma. Šajos dokumentos ir ietverti arī praktiski piemēri tam, kā varētu noteikt un sasniegt modernizācijas mērķi 3 % apjomā un pienākumu, izmantojot alternatīvo pieeju.

3.2. Norādījumi par 6. pantu (pirkumi, ko veic publiskās struktūras)

Publiskā iepirkuma direktīvā 2004/18/EK ir noteikta sistēma iepirkumiem, un tās mērķis ir nodrošināt godīgas konkurences principu un principu, ka nodokļu maksātāju naudu tērē, izvēloties ekonomiski visizdevīgāko piedāvājumu. Konkrētus pirkuma priekšmetus paredzēts

¹² Direktīva 2004/18/EK.

precizēt īpašos tiesību aktos, piemēram, ED. Tās 6. pants paredz, ka centrālajām valdībām noteiktos apstākļos ir jāiegādājas tikai tādi ražojumi, pakalpojumi un ēkas, kuriem ir augsts energoefektivitātes līmenis, kas noteikts ar ES leģislatīvajiem aktiem, piemēram, energomarkējuma direktīvu¹³, tos papildinošajiem deleģētajiem aktiem, piemēram, ekodizaina direktīvu¹⁴, un to īstenošanas noteikumiem, proti, ēku energoefektivitātes direktīvu vai *Energy Star* programmu. ED III pielikumā ir izklāstīts minētajos ES aktos noteikto energoefektivitātes prasību saraksts.

Komisijas dienestu darba dokumentos ir precizēti III pielikumā minēto ES aktu attiecīgie noteikumi, kas attiecas uz publisko iepirkumu. "Centrālās valdības" definīcijai ir izšķirīga nozīme arī šajā gadījumā, proti, tā palīdz noteikt ar publisko iepirkumu saistīto pienākumu darbības jomu.

Ar publisko iepirkumu saistītais pienākums ir atkarīgs no izmaksu efektivitātes, tehniskās piemērotības un lielākas ilgtspējas nosacījumiem. Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums par šiem "nosacījumiem", piemēram, dzīves cikla rentabilitātes un ekonomiskās īstenojamības atšķirībām, kā arī par to, kad dalībvalstis var tos piemērot. Komisijas dienestu darba dokumentos ir ietverti arī kritēriji, kurus dalībvalstis var izmantot, lai noteiktu, uz kurām struktūrām attiecas ar publisko iepirkumu saistītie pienākumi.

3.3. Norādījumi par 7. pantu (Energoefektivitātes pienākumi un alternatīvas)

ED 7. pants attiecas uz pasākumiem, ar kuriem ir sasniedzama puse šajā direktīvā paredzētā enerģijas ietaupījuma. Šī direktīva ir sarežģīta, un atsevišķi tās noteikumi¹⁵ ir jāpiemēro pirms ED transponēšanas laikposma beigām.

Šajā pantā paredzēts, ka dalībvalstis izveido energoefektivitātes pienākuma shēmas vai izmanto alternatīvus politikas pasākumus, lai panāktu noteiktu enerģijas ietaupījuma mērķapjomu galalietotāju vidū. Enerģijas ietaupījumam, kas panākts ar energoefektivitātes pienākuma shēmu vai šī panta 9. punktā paredzēto alternatīvo politikas pasākumu palīdzību, ik gadu no 2014. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim ir jābūt vismaz 1,5 % apmērā no tā enerģijas apjoma — aprēķinot to kā vidējo no 2010., 2011. un 2012. gada rādītājiem —, kuru ik gadu pārdod visu enerģijas sadales uzņēmumu vai visu enerģijas mazumtirdzniecības uzņēmumu galalietotājiem. Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums par to, kā aprēķināt šo kumulatīvā un jaunā enerģijas ietaupījuma kopējo mērķapjomu, kas jāsasniedz saskaņā ar pienākumu laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam, un kuras statistikas datu grupas var izmantot aprēķinos. Turklāt dalībvalstis var samazināt šo apjomu par daļu, kas nepārsniedz 25 %, izmantojot četras īpašas iespējas, proti, izmantojot zemākas ietaupījuma vērtības, aprēķinā daļēji vai pilnībā neiekļaujot apjomu, kas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā pārdots izmantošanai rūpnieciskās darbībās, ieskaitot piegādes pusē panākto ietaupījumu vai ieskaitot enerģijas ietaupījumu, kas panākts sākotnējās darbībās, kuras veic kopš 2008. gada 31. decembra un kuru ietekme joprojām būs manāma 2020. gadā. Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums par to, kā izmantot šīs 7. panta 2. punktā izklāstītās iespējas.

Komisijas dienestu darba dokumentos ir ietverti piemēri tam, kāda veida politikas pasākumi un ar to palīdzību panāktā enerģijas ietaupījuma apjomi ir pieņemami. Minētajos dokumentos arī norādīts, ka enerģijas ietaupījuma aprēķinos jāievēro ED V pielikumā izklāstītās metodes un principi.

¹³ Direktīva 2010/30/ES.

¹⁴ Direktīva 2009/125/EK.

¹⁵ Direktīvas 7. panta 9. punkts un V pielikuma 4. punkts; dalībvalstīm līdz 2013. gada 5. decembrim jāpaziņo Komisijai politikas pasākumi, kurus tās plāno pieņemt.

Tā kā ir vajadzīgs "jauns" ietaupījums, ne visi pasākumi, ko dalībvalstis veikušas galapatēriņa efektivitātes jomā kādā noteiktā laikposmā, ir uzskatāmi par atbilstošiem 7. panta prasību izpildei. Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums par to, ka enerģijas ietaupījumu, kas panākts pienākumu laikposmā (*t. i.*, no 2014. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim) veiktās atsevišķās darbībās, var ieskaitīt arī tad, ja politikas pasākums, kas paredz minētās darbības, ir pieņemts/ieviests līdz 2014. gada 1. janvārim. Transponēšanas un īstenošanas nolūkā dalībvalstīm līdz 2013. gada 5. decembrim jāpaziņo Komisijai detalizēti priekšlikumi ieplānotai metodoloģijai vai juridiski apstiprināta metodoloģija, saskaņā ar kuru ir paredzēts īstenot energoefektivitātes pienākuma shēmas, un politikas pasākumi, kurus plānots piemērot kā alternatīvus pasākumus.

Jāatgādina, ka dalībvalstīm ir jāparedz noteikumi par efektīvām, samērīgām un preventīvām sankcijām, ko piemēro par to valsts noteikumu neievērošanu, kuri pieņemti saskaņā ar šo pantu (ED 13. pants).

3.4. Norādījumi par 8. pantu (energoauditi un energovadības sistēmas)

Direktīvas 8. pantā paredzēti divi galvenie dalībvalstu pienākumi — veicināt to, lai galalietotājiem visās nozarēs būtu pieejami energoauditi, un to, lai uzņēmumos, kas nav MVU, vismaz ik pēc četriem gadiem tiktu veikti energoauditi. Auditi neatkarīgā un rentablā veidā jāveic kvalificētiem un/vai akreditētiem ekspertiem vai jāuzrauga neatkarīgām iestādēm.

ED ietvertajā "MVU" definīcijā ir ietverta atsauce uz Komisijas Ieteikumu 2003/361/EK, un Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums par šajā ieteikumā izklāstītajiem definīcijas elementiem (darbinieku skaits nepārsniedz 250, gada apgrozījums nepārsniedz EUR 50 miljonus un/vai gada bilance kopumā nepārsniedz EUR 43 miljonus). "Darbinieku" definīciju piemēro saskaņā ar valsts tiesību aktiem darba tiesību jomā. Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums par to, ka saskaņā ar ES definīciju uzņēmumam ir jānosaka, vai tas ir citā valstī reģistrēta uzņēmuma partneruzņēmums vai ar to saistīts uzņēmums. Uzņēmums ir viens no minētajiem uzņēmumiem, ja tas pārvalda 25 % un vairāk kapitāla vai balsstiesību citā uzņēmumā¹⁶ (vai otrādi), un šādā gadījumā, lai noteiktu atbilstību "MVU" definīcijai, jāņem vērā kopējais darbinieku skaits visos partneruzņēmumos vai saistītos uzņēmumos.

Piemērojot šo definīciju praksē, ir jāņem vērā konsolidētie dati par katru uzņēmumu, tostarp par citās dalībvalstīs un ārpus ES reģistrētiem uzņēmumiem, lai nodrošinātu saskaņotu definīciju noteikšanu un tās piemērošanu visā ES. Komisijas dienestu darba dokumentos ir ietverti pasākumu piemēri (MVU reģistri, publiski uzņēmumu reģistri, kuros norādīts uzņēmumu lielums, u. c.), kas atvieglo to uzņēmumu apzināšanu, kuros jāveic energoaudits.

Tāpēc ir iespējams, ka mazās filiālēs kādā dalībvalstī ir jāveic energoaudits vismaz ik pēc četriem gadiem, jo šīs filiāles neatbilst MVU definīcijai un ir izskatāmas par lieliem uzņēmumiem. Šo prasību nevajadzētu uzskatīt par apgrūtināšu vai nesamērīgu¹⁷ šādu apsvērumu dēļ — no vienas puses, šādi uzņēmumi, iespējams, īsteno energovadības sistēmas un tāpēc ir atbrīvoti no energoaudita veikšanas pienākuma, vai varētu pastāvēt iespēja, ka

¹⁶ Lielāka daļa MVU parasti ir *autonomi uzņēmumi*, jo tie ir pilnīgi neatkarīgi vai saistīti ar vienu vai vairākiem citiem uzņēmumiem uz mazākuma partnerības pamata (līdzdalība nepārsniedz 25 %). Ja šāda līdzdalība uzņēmumā ir lielāka, bet nepārsniedz 50 %, attiecīgie uzņēmumi ir uzskatāmi par *partneruzņēmumiem*. Ja līdzdalība pārsniedz 50 %, attiecīgie uzņēmumi ir *saistīti uzņēmumi*.

¹⁷ Direktīvas VI pielikuma pirmās daļas d) punktā noteikta prasība, ka energoauditi ir "samērīgi". Saskaņā ar proporcionalitātes principu ir jāpārbauda, vai normatīvais vai administratīvais akts vai līdzekļi ir piemēroti un vajadzīgi, lai panāktu to mērķus. Eiropas Savienības Tiesa piemēro proporcionalitātes principu, samērojot normatīvos aktus ar privātām interesēm, personas tiesībām un pamatbrīvībām.

filiāles audita veikšanas gadījumā var saņemt mātesuzņēmuma speciālistu palīdzību, un, no otras puses, minētā energoaudita apjoms un izmaksas varētu būt mazākas.

Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegts skaidrojums, ka 8. panta noteikumi, kas attiecas uz audita veikšanas pienākumu, ir elastīgi. Tāpēc prasību veikt energoauditu ik pēc četriem gadiem nepiemēro lieliem uzņēmumiem, kas īsteno energovadības vai vides vadības sistēmas. Lielus uzņēmumus, kas īsteno (pienācīgi uzraudzītus) energoauditus uz brīvprātīgas vienošanās pamata, uzskata par tādiem, kas izpilda prasību regulāri veikt energoauditu.

Dalībvalstīm, balstoties uz ED VI pielikumu, ir jānosaka energoauditiem piemērojamās minimālās prasības, lai nodrošinātu energoauditu un energovadības sistēmu augstu kvalitāti, un Komisijas dienestu darba dokumentos šajā nolūkā ir ietverti arī praktiski piemēri tam, cik detalizēti izstrādātam jābūt energoauditam, Norādījumos ir sniegts arī skaidrojums par ED audita sistēmu saistību ar Regulā (EK) Nr. 765/2008 paredzēto akreditāciju un atbilstības novērtēšanu.

Jāatgādina, ka saskaņā ar 7. pantu dalībvalstīm ir jāparedz noteikumi par sankcijām, ko piemēro par to valsts noteikumu neievērošanu, kuri pieņemti attiecībā uz energoauditiem.

3.5. Norādījumi par 9.–11. pantu (uzskaite un rēķinu informācija)

Direktīvas 9. pants nosaka, ka elektroenerģijas, dabasgāzes, centralizētās siltumapgādes, centralizētās dzesēšanas un karstā ūdens galalietotājiem par konkurētspējīgu samaksu tiek nodrošināti individuāli skaitītāji, kas precīzi atspoguļo galalietotāja faktisko enerģijas patēriņu un sniedz informāciju par enerģijas izmantošanas faktisko laiku (izņemot, ja tas nav iespējams tehnisku un finansiālu iemeslu dēļ). ED noteikumi par uzskaiti un rēķinu informāciju ir pārņemti un efektīvāk izstrādāti iepriekšējās direktīvas noteikumi, proti, noteikumi Direktīvā 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem (ED atceļ lielāko tās daļu no 2014. gada 5. jūnija). Prasību, kas paredz nodrošināt siltumapgādes un dzesēšanas galalietotājus ar individuāliem patēriņa skaitītājiem, no 2016. gada 31. decembra piemēros arī daudzdzīvokļu ēkās un daudzfunkcionālās ēkās, kurām apkure/dzesēšana tiek nodrošināta no centralizēta avota vai no centrāla avota, kas apkalpo vairākas ēkas (izņemot, ja tas nebūs iespējams tehnisku un finansiālu iemeslu dēļ).

Norādījumos ir nepārprotami paskaidrots, ka 9. pants nepieprasa viedo mēraparātu sistēmu ieviešanu (šo jautājumu reglamentē trešajā tiesību aktu kopumā ietvertās Direktīvas 2009/72/EK un 2009/73/EK), bet gan precizē, ka viedo skaitītāju ieviešanas gadījumā attiecīgajai dalībvalstij saskaņā ar 9. panta 2. punktu rodas pienākumi, piemēram, viedajiem skaitītājiem jābūt tādiem, kas spēj uzskaitīt elektroenerģiju, kura no galalietotāja teritorijas un ēkām tiek ievadīta tīklā. Norādēs ir arī izvērtēts, ka "galalietotājs" var būt ne vien persona, kura izmanto enerģiju, bet arī persona vai organizācija, piemēram, daudzdzīvokļu ēkas dzīvokļu īpašnieku kooperatīvs, kas kopīgi pērk enerģiju. Direktīvas 10. pants nosaka, ka galalietotāji, kuriem ir parastie individuālie skaitītāji, ir jāinformē par iepriekšējā laikposmā izmantotās enerģijas sagaidāmajām izmaksām vismaz reizi sešos mēnešos, savukārt galalietotāja pieprasījuma vai elektroniska rēķina gadījumā — reizi trīs mēnešos.

Direktīvas 10. pants paredz, ka galalietotājiem, kuriem ir viedie elektroenerģijas/gāzes skaitītāji, ir tiesības saņemt detalizētu informāciju par enerģijas patēriņu iepriekšējo divu gadu laikposmā saskaņā ar tobrīd spēkā esošo piegādes līgumu un (atsevišķos gadījumos) arī salīdzinājumu ar tipiska lietotāja patēriņu.

Direktīvas 11. pantā noteiktas galalietotāju tiesības rēķinus un rēķinu informāciju par enerģijas patēriņu saņemt bez maksas.

Jāatgādina, ka dalībvalstīm ir jāparedz noteikumi par efektīvām, samērīgām un preventīvām sankcijām, ko piemēro par to valsts noteikumu neievērošanu, kuri pieņemti saskaņā ar 9.–11. pantu (ED 13. pants).

3.6. Norādījumi par 14. pantu (siltumapgādes un dzesēšanas efektivitātes veicināšana)

Ar direktīvas 14. pantu ir paplašināta Direktīvas 2004/8/EK par koģenerācijas veicināšanu darbības joma un aizstāti tās būtiski noteikumi. Norādījumos ietverti tikai jaunie aspekti, kas ieviesti ar ED.

Dalībvalstīm ir jāsagatavo visaptverošs izvērtējums, lai apzinātu augstas efektivitātes koģenerācijas un efektīvas centralizētas siltumapgādes un dzesēšanas rentablo potenciālu, ievērojot klimatiskos apstākļus, ekonomisko iespējamību un tehnisko piemērotību. Minētais izvērtējums jānosūta Komisijai līdz 2015. gada 31. decembrim. Ievērojot apzināto potenciālu, dalībvalstīm jāpieņem pasākumi, lai īstenotu augstas efektivitātes koģenerācijas un efektīvas centralizētas siltumapgādes un dzesēšanas rentablo potenciālu. Izvērtējumā dalībvalstīm jāsniedz informācija par pasākumiem, stratēģijām un politikas jomām, ko var pieņemt līdz 2020. gadam un līdz 2030. gadam, lai īstenotu augstas efektivitātes koģenerācijas potenciālu. Ja tiek plānots uzstādīt vai būtiski modernizēt elektroenerģijas ražošanas iekārtu vai rūpniecisko iekārtu, kuras kopējā siltumjauda pārsniedz 20 MW, direktīva paredz pienākumu veikt izmaksu un ieguvumu analīzi attiecībā uz koģenerācijas, siltuma pārpalikumu rekuperācijas vai centralizētās siltumapgādes tīkla savienojumu ilgtspēju. Izmaksu un ieguvumu analīzes rezultāti ir jāņem vērā, izsniedzot iekārtu atļaujas.

Komisijas dienestu darba dokumentos ir sniegti detalizēti norādījumi par visaptverošā izvērtējuma saturu, metodiku izmaksu un ieguvumu analīzes veikšanai un iespējamām atbrīvojumiem no pienākumiem, kas attiecas uz iekārtām.

3.7. Norādījumi par 15. pantu (Enerģijas pārveide, pārvade un sadale)

Dalībvalstis saskaņā ar 15. pantu nodrošina, ka valsts energoregulatori, pārvades sistēmu operatori un sadales sistēmu operatori palielina viedo tīklu energoefektivitātes potenciālu, energoefektivitātes paaugstināšanas nolūkā izvērtē un uzlabo gāzes un elektroenerģijas infrastruktūras plānojumu un darbību, kā arī veido tarifus un noteikumus tā, lai tie atbilstu noteiktajiem energoefektivitātes kritērijiem un netraucētu pieprasījuma reakcijas darbībai. Dalībvalstīm līdz 2015. gada 30. jūnijam jāizvērtē gāzes un elektroenerģijas infrastruktūras energoefektivitātes potenciāls un jāapzina konkrēti pasākumi, lai uzlabotu energoefektivitāti tīkla infrastruktūrā. Pants paredz dažādas piekļuves un darbības prioritātes koģenerācijā saražotajai elektroenerģijai un nodrošina līdztiesīgu piegādes un pieprasījuma puses resursu, jo īpaši pieprasījuma reakcijas, iesaisti vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgos. Pantā jo īpaši uzsvērts, ka jāveicina pieprasījuma reakcijas piekļuve balansēšanas, rezerves un citu pakalpojumu tirgiem un līdzdalība tajos, kā arī jāformulē tehniskie un līgumu nosacījumi dalībai, tostarp agregatoru un citu pieprasījuma reakcijas pakalpojumu sniedzēju dalībai, minētajos tirgos.

4. SECINĀJUMI

Energoefektivitātes joma ir sarežģīta, un centieni šajā jomā dalībvalstīm prasīs daudz pūļu. No politikas skatu punkta dalībvalstu apņemšanās un faktiskie rezultāti var atšķirties. Ar energoefektivitātes direktīvu ir izveidota jauna visaptveroša juridiskā struktūra energoefektivitātes mērķiem, par kuriem ir panākta vienošanās Eiropas līmenī. Esošie energoefektivitātes jomas tiesību akti līdz šim ir īstenoti tikai daļēji. ED aizstāj un stiprina divas energoefektivitātes jomas direktīvas (Direktīvu 2004/8/EK par koģenerāciju un

Direktīvu 2006/32/EK par energoefektivitātes pakalpojumiem), un tās noteikumi ir saistīti ar pienākumiem, kas jau noteikti citos tiesību aktos (Direktīvā 2009/125/EK par ekodizainu, Direktīvā 2010/30/ES par energomarķējumu un Direktīvā 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti). Kā minēts iepriekš 2. daļā, Komisijai 2014. gadā ir jāziņo Eiropas Parlamentam un Padomei par progresu, kas panākts, tiecoties sasniegt 2020. gadam noteikto mērķi, šajā izvērtējumā vajadzības gadījumā ietverot priekšlikumus par turpmākiem pasākumiem. Šis paziņojums un tam pievienotie Komisijas dienestu darba dokumenti palīdzēs dalībvalstīm transponēt un īstenot ambiciozos pasākumus, par kuriem tās ir vienojušās un kuras tās ir atspoguļojušas energoefektivitātes direktīvā.